

# Ratovi Aleksandra Velikog

---

Mađarević, Sanela

Undergraduate thesis / Završni rad

2011

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:993630>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-26**



**FILOZOFSKI FAKULTET**  
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)



Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij: Povijest – Pedagogija

Sanela Mađarević

## **Ratovi Aleksandra Velikog**

Završni rad  
Doc. dr. sc. Jasna Šimić

Osijek, 2011.

## SAŽETAK:

Aleksandar Veliki je bio izuzetan vođa i vojskovođa, koji 336. pr.Kr. postaje kralj Makedonije s nepunih 20 godina. Došao je na vlast nakon smrti svoga oca Filipa i vladao je 12 godina. Obrazovanje je stjecao kod čuvenog učitelja i filozofa Aristotela, te je mnogo pridonio razvoju kulture u svojoj državi. Čim je došao na prijestolje počeo je graditi veliko i moćno Carstvo. Ratovao je gotovo cijelu svoju vladavinu i slavu je stekao isključivo svojim osvajanjima. Njegovi ratni uspjesi počinje od bitke kod Granika i presijecanje čuvenog Gordijskog čvora, zatim bitka kod Isa i ubojstvo perzijskog cara Darija I., opsada i pad Tira, te naposljetku pohod u Indiju. Osnovao je i podigao brojne gradove, od koji je najpoznatija Aleksandrija u Egiptu, te je širio utjecaj grčke kulture i filozofije širom Azije. Njegovo Carstvo se naposljetku protezalo od Grčke do Perzije i od Egipta do sjeverne Indije. U nastojanju da osvoji povjerenje i naklonost pokorenih naroda oženio se lijepom azijskom princezom Roksanom. Život ovog mladog makedonskog kralja završava u Babilonu 323. pr.Kr. kada umire od groznice sa samo 33 godine. Njegovi nasljednici nisu uspjeli sačuvati ogromno carstvo koje se naposljetku razdijelilo na 4 dinastije.

**KLJUČNE RIJEČI:** Aleksandar Veliki, ratovi, Makedonci, Perzijsko Carstvo

## SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. ALEKSANDROVO DJETINJSTVO.....	2
3. DOLAZAK NA VLAST.....	4
3.1. KONSOLIDIRANJE VLASTI.....	4
4. RATOVI ALEKSANDRA VELIKOG.....	6
4.1. BITKA KOD GRANIKA.....	6
4.2. BITKA KOD ISA.....	9
4.3. OPSADA TIRA.....	11
4.4. ZAUZIMANJE EGIPTA.....	12
4.5. BITKA KOD GAUGAMELE.....	14
4.6. RATOVI U BAKTRIJI I SOGDIJANI.....	16
4.7. BITKA NA HIDASPU.....	20
4.8. ALEKSANDAR NA HIFASISU.....	22
5. POVRATAK I SREĐIVANJE PRILIKA U CARSTVU.....	24
6. POBUNA U OPISU.....	26
7. SMRT ALEKSANDRA VELIKOG.....	28
8. ZAKLJUČAK.....	30
9. POPIS PRILOGA.....	31
10. LITERATURA.....	32

## 1. UVOD

Zadatak ovog rada je pobliže upoznavanje s životom i djelom Aleksandra III. Velikog, prvenstveno s njegovim ratnim pohodima. Na početku ćemo se dotaknuti djetinjstva Aleksandra Velikog i kako je došao na vlast. Zatim će biti prikazani ratovi koje je on vodio, počevši od rata na sjevernim granicama makedonskog carstva kada je ugušio bune grčkih polisa, zatim bitka kod Granika, presijecanje Gordijskog čvora, bitka kod Isa, opsada i pad Tira, zauzimanje Egipta, bitka kod Gaugamele, bune u Baktriji i Sogdjani, pohod u Indiju, bitka kod Hidaspa, pobuna u Opisu, te posljednje Aleksandrovo ratovanje u Luristani. Nakon detaljnog prikaza svih ratnih pohoda koje je vodio Aleksandar, dotaknuti ćemo se kraja njegove vladavine i smrti, te naposljetku podijele njegovog carstva.

## 2. ALEKSANDROVO DJETINJSTVO

Aleksandar III. Veliki, zvan i Aleksandar Makedonski, rođen je 356.pr. Kr., kao član vladarske dinastije Argead, te sin makedonskog kralja Filipa II. Makedonskog i epirske princeze Olimpijade. Aleksandar je od svoje 14. godine bio i učenikom najvećeg filozofa i znanstvenika svoga vremena Aristotela, kojega je njegov otac Filip pozvao u Makedoniju da bude Aleksandrov učitelj.<sup>1</sup> Aristotel je ostao na makedonskom dvoru sve dok Aleksandar nije došao na prijestolje. Aristotel ga je poučavao logici, metafizici i politici, a bio je zaslužan i za poticanje njegova dubokog zanimanja za znanstveno istraživanje i geografiju. Kada mu je bilo šesnaest godina, otac Filip mu je prvi puta povjerio samostalnu upravu nad zemljom. Ukazano povjerenje Aleksandar je i više nego opravdao krenuvši na pohod protiv Meda u Trakiji, ovjekovječivši svoj podvig time što je na pokorenoj zemlji osnovao grad, kojemu je dao svoje ime Aleksandropol.<sup>2</sup> Od tog vremena Aleksandar je neprestano bio uz svog oca.



**Prilog 1.** Aleksandar Veliki i njegov konj Bukefal

Kada je Filonik iz Tesalije Filipu za golem iznos ponudio prvorazrednog konja Bukefala, kralj je s nekolicinom prijatelja krenuo da iskušaju njegovu brzinu. Plutarh je zapisao kako je Bukefal bio toliko neobuzdan da mu se nitko nije mogao približiti, a kamoli

---

<sup>1</sup> Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, Izvori, Zagreb, 2003. , str. 27.

<sup>2</sup>Kurcije Rufus, Kvint, Povijest Aleksandra Velikog Makedonskog kralja, svezak I., Antibarbarus, Zagreb, 2002., str.23.

zajahati, na što se Filip razbjesnio i rekao Filoniku da odvede tu divlju životinju.<sup>3</sup> Aleksandar je prišao ocu i zamolio da on pokuša, te na opće iznenađenje svih prisutnih, Aleksandar je nekoliko puta potapšao konja, skočio mirno na njegova leđa, te je konj smjesta pokazao spremnost za galop. Otada je Aleksandar u svakom pohodu i ratu jahao na Bukefalu.

U bitci kod Heroneje, 338.pr. Kr., najvećoj pobjedi makedonskog kralja Filipa, Aleksandar je s osamnaest godina, bio zapovjednik lijevog krila makedonske vojske i svojom provalom u beotsku falangu pridonio makedonskoj pobjedi. Nedugo nakon toga dolazi do pogoršanja odnosa s ocem 337.pr. Kr. kada se Filip oženio epirskom princezom Kleopatrom. Taj raskid s ocem nije bio trajan. Na Filipov poziv ubrzo dolazi do pomirenja i Aleksandar se vraća na dvor iz Ilirije, kamo se povukao.

336.pr. Kr. netom prije planiranog pohoda na Perziju, Aleksandrovog oca Filipa ubija sluga Pausinas.<sup>4</sup> Kako je Pausinas nedugo zatim ubijen, motiv ubojstva nikada nije razjašnjen. Vijest o ubojstvu kralja Filipa muljevito se rasprostrla na sve strane. U cijeloj Heladi, a osobito Tebi i Ateni, nastalo je veliko veselje, jer su mnogi smatrali da je došao trenutak za oslobođenje.<sup>5</sup> U nekim gradovima helenski ratnici su počeli protjerivati makedonske posade. Aleksandar ne dvoumeći se odmah pojuri na Peloponez s jakom oružanom pratnjom i tu održi skupštinu zahtijevajući za sebe vodstvo. Zaplašeni poslanici svih helenskih država ne usudiše se suprotstaviti, jedino Spartanci nisu pristali na taj zahtjev. Pretendenata za prijestolje je bilo više, no naposljetku sin Aleksandar preuzima vlast.

---

<sup>3</sup> Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, str. 29.

<sup>4</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, Sloboda, Beograd, 1983., str. 100.

<sup>5</sup> Skupina autora, POVIJEST, svezak 2, Egipat i antička Grčka, Europapress d.o.o, Zagreb, 2007. str. 614.

### 3. DOLAZAK NA VLAST

Prema makedonskom običaju, vlast nije automatski prelazila na najbližeg srodnika preminulog kralja, nego je skupština Makedonaca, bila nadležna da bira i potvrdi novog vladara. S jedne strane je moćna Atalova stranka nastojala sačuvati prijestolje za Kleopatrino novorođenče, a druga strana je smatrala kako prijestolje po pravu treba pripasti Filipovu nećaku Aminti jer je Filip, poslije smrti svojega starijeg brata Perdike, preuzeo vlast kao namjesnik njegova malodobnog sina i poslije toga uzurpirao je za sebe. U borbu za nasljedstvo su se umiješale moćne aristokratske kuće, pa i nezadovoljna aristokracija gornje makedonskih plemena koja je očekivala da će nestankom moćnog kralja vratiti izgubljenu nezavisnost.

Zahvaljujući pomoći vjernih Filipovih suradnika, njegovih vojskovođa Antipatra i Parmeniona, koji su svoj život posvetili stvaranju jedinstva i moći Makedonije i bili uvjereni kako je jedino jamstvo da će Filipovo djelo biti sačuvano ako Aleksandar bude izabran za kralja, svi su pretendenti uskoro bili uklonjeni, među njima i Kleopatra i njezino dijete, kao žrtve Olimpijadine krvne osvete.<sup>6</sup> Aleksandar preuzevši vlast, sa samo 19 godina postaje kralj svih Makedonaca i politički ujedinjuje grčki svijet.

#### 3.1. KONSOLIDIRANJE VLASTI

Nakon što je zagospodario situacijom u Makedoniji, Aleksandar je morao odmah ujesen 336.pr. Kr. krenuti na jug. Na vijest o Filipovoj smrti antimakedonska opozicija dobila je prevagu i došla na vlast u gotovo svim grčkim gradovima. U Ateni je Demosten likovao, s prezirom govorio o „dječaku koji se igra vladara“ i pozivao sve Grke da zbače sa svoga vrata jaram makedonske vlasti.<sup>7</sup> Uz Atenjane pravo na hegemoniju osporili su Makedoncima i Tebanci koji su izglasali da se makedonska vojska izbacila iz njihova grada. Činilo se kako onoga na vječita vremena sklopljenoga ugovora koji je obvezivao Grke na vjernost Filipu i njegovim nasljednicima nikada nije ni bilo. Brzinom koja će ubuduće biti odlika svih njegovih akcija on je najprije zaveo red u Tesaliji i srednjoj Grčkoj. Delfska amfiktionija, Atena i druge države priznale su ga za hegemonu i odale mu dužne počasti. U Korintu, na sastanku sinedrija koji je sazvan i održan po sili Filipova ugovora, Aleksandru je povjereno vodstvo u ratu protiv Perzijanaca. Grčka i Makedonija su bile

---

<sup>6</sup>Kurcije Rufus, Kvint, Povijest Aleksandra Velikog Makedonskog kralja, str.24.

<sup>7</sup>Isto, str. 24.



ponovo čvrsto u njegovim rukama. Nakon toga je uslijedila intervencija protiv barbarskih plemena: Tribala, Ilira, Geta.<sup>8</sup> U proljeće 335.pr. Kr. krenuo je na njih i u munjevitoj je ratnoj operaciji, u kojoj je prešao i na drugu stranu Dunava, osigurao očevo naslijeđe. Istovremeno mu stiže vijest o ustanku u Grčkoj. Saznavši za pobunu, Aleksandar je za trinaest dana stigao do Ilirije.

Središte ustanka je bila Teba, na poticaj Demostena koji ju je, primivši od Perzijanaca zlato, opskrbio i novcem i oružjem, Teba se digla protiv makedonske opozicije. Dodatni motiv za ustanak bio je i glas da je Aleksandar poginuo kod Tribala, koji je Demosten vješto iskoristio da pokrene antimakedonsko raspoloženje.<sup>9</sup> Aleksandar se iznenada pojavio pred gradom i ponudio Tebancima da predaju vođe pobune, na što nisu pristali. Poráženi su na otvorenom polju ispred gradskih zidina, te su pristali na predaju. Aleksandar je sudbinu njihova grada prepustio sinedriju Korinskog saveza, po čijoj je odluci grad sravnjen s zemljom, a njegovo stanovništvo prodano u ropstvo. Na Aleksandrov zahtjev pošteđeni su samo hramovi i kuća pjesnika Pindara. Prema Ateni, koja je bila stvarni inspirator i inicijator ustanka, Aleksandar je, kao i prije njega njegov otac, postupio pomirljivo. Odustajući od zahtjeva da mu Atenjani predaju svoje antimakedonske vođe, vratio se u Makedoniju.

Nakon što se konačno učvrstio na vlasti i osigurao pokornost barbarskih plemena i Grka, Aleksandar je, u svojstvu hegemonu Helenskog saveza, po odluci koja je donesena u Korintu 337.pr. Kr. i obnovljena na istom mjestu 336.pr. Kr., pristupio ostvarenju glavnog zadatka koji mu je Filip ostavio u naslijeđe - rata protiv Perzije.

---

<sup>8</sup> Kurcije Rufus, Kvint, Povijest Aleksandra Velikog Makedonskog kralja, str. 24.

<sup>9</sup> Skupina autora, POVIJEST, svezak 2, Egipat i antička Grčka, str.615.

#### 4. RATOVI ALEKSANDRA VELIKOG

Kada se govori o najvećim vojskovođama i ratnicima svijeta, uvijek se nezaobilazno spominje Aleksandar III. Veliki, makedonski kralj. Iako je u bitkama počeo sudjelovati već kao šesnaestogodišnjak, još za očeva života, njegovi pravi ratni pohodi započinj u 336.pr. Kr. kada postaje makedonski kralj.

Dolaskom na vlast započinj pripreme za pohod na Perziju, koje traju čitavu zimu 335./334.pr. Kr. Nakon Filipove smrti kako bi si osigurao sigurno zaleđe prije pohoda na Aziju, Aleksandar je nastavio Filipov započet rat s Tračanima, te krenuo u pohod na Dobruđu, u svibnju 335.pr. Kr. krenuvši s vojskom prema Dunavu.<sup>10</sup> Sam je predvodio vojnike do Amfipola, dok je paralelno poslao mornaricu kroz Bospor, pa uz zapadnu obalu Crnog mora. Pokorio je Dobruđu i u njoj nastanjene Gete.

Kada se odlučivalo koju će vojsku povesti sa sobom na pohod u Aziju, poučen nedavnim događajima u Grčkoj, odlučio je povesti polovicu ukupnih makedonskih vojnih snaga, a 12.000 pješaka i 1500 hetera ostaviti u Makedoniji pod zapovjedništvom Antipatra, koji je kao njegov namjesnik s titulom „stratega Europe“ trebao upravljati zemljom, brinuti o njezinoj obrani od Tračana, Ilira i drugih barbarskih susjeda, zamjenjivati Aleksandra u njegovoj ulozi hegemonu Helenskog saveza, te opskrbljivati svježim snagama mladog kralja u Aziji.<sup>11</sup> Snaga vojske koju je odlučio povesti sa sobom bila je pojačana „kraljevskom silom“, eksadronom od 300 konjanika koji je činio stalnu pratnju makedonskog kralja.

##### 4.1.BITKA KOD GRANIKA

U proljeće 334.pr. Kr. Aleksandar prelazi u Aziju s vojskom koja je relativno bila mala. Brojala je ukupno oko 40.000 vojnika. Njezinu jezgru su sačinjavali makedonska falanga i heteri. Osim Makedonaca Aleksandar je poveo u rat i 7000 hoplita koje je Korintski savez stavio na raspolaganje svom hegemonu, 8000 lako naoružanih strijelaca i 5000 najamnika. Aleksandar je prešao preko Helesponta kod Sesta. Kada se približio maloazijskom kopnu kod Abida, s broda je odapeo strijelu kako bi obilježio osvajanje Azije. Nakon što se iskrcao i prinio žrtve bogovima, sa svojim je vojskovođama i pratnjom krenuo prema ruševinama Ilija. Tamo je prinio žrtvu u hramu božice Atene, posvetio svoje oružje, a u

---

<sup>10</sup> Miličević-Bradač, Marina, STARA GRČKA, Grci na Crnome moru, Školska knjiga, Zagreb, 2004., str.378.

<sup>11</sup> Kurcije Rufus, Kvint, Povijest Aleksandra Velikog Makedonskog kralja, str.25.

zamjenu uzeo oružje iz hrama, između ostaloga i sveti štit, za koji se smatralo da je pripadalo Ahileju, te odao poštovanje svom omiljenom junaku položivši vijence na njegov grob i priredio svečane igre u njegovu čast.<sup>12</sup> Zatim se vratio i s cjelokupnom vojskom krenuo duž obale u pravcu sjeveroistoka ususret neprijatelju koji se već utaborio kod Zeleja na obalama Propontide. U Zeleji se skupila perzijska vojska, oko 20 000 konjanika i isto toliko pješaka, većinom helenski dobrovoljci. Usput mu se predao grad Lampsak. U Zeleji je jedan od glavnih vođa Perzijanaca bio i satrap Lidije i Jonije Spitridat, oholi Perzijanac, ropski odan caru Dariju.<sup>13</sup> Do sukoba s neprijateljskom vojskom došlo je na rijeci Granik u rano ljeto 334.pr. Kr. To je prva od triju glavnih bitaka koje je Aleksandar vodio protiv Perzijskog Carstva.



**Prilog 2.** Bitka kod Granika, Charles Le Brun

Aleksandru se nije suprotstavila carska vojska, nego trupe koje su maloazijski satrapi skupili za obranu svojih posjeda. Perzijanci su se smjestili na desnoj obali rijeke, konjaništvo postavili da brani samu obalu, a grčki su najamnici zaposjeli uzvišenja koja su se nalazila nešto dalje. Aleksandar je uvidio grešku koju su učinili Perzijanci postavivši grčke hoplite, svoju najbolju vojsku, daleko od mjesta gdje će doći do prvog okršaja. Zato je bez odlaganja zapovjedio da se prijeđe u napad usred dana. Iako je bitka bila konjička, vojnici su se toliko izmiješali i zbili, da su se više tukli noževima i rukama, nego mačem i kopljem. Aleksandrovi ratnici, jači po snazi i vještiji borci u pojedinačnim sukobima, postepeno su potiskivali protivnike i osvajali sve više zemljišta. Perzijanci su se žestoko borili, ali nisu izdržali napad njegova konjaništva. U borbi izbliza Aleksandar je i sam bio

---

<sup>12</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, Sloboda, Beograd, 1983., str.118.

<sup>13</sup> Isto, str. 118.

ranjen u rame, a lidijski satrap Spitridat umalo mu nije zadao i smrtonosan udarac kada mu je dojahao s leđa i udario ga bojnou sjekirom i probio šljem do tjemena, no spasio ga je njegov prijatelj iz djetinjstva Klit.<sup>14</sup> Zarobljeno je oko 2000 suparnika, a makedonski su gubici bili relativno mali. Ukupno gledajući palo je oko 80 konjanika i tridesetak pješaka, dok su se perzijski gubici brojali i preko dvije tisuće. Zarobljene Grke najamnike, poslao je na prinudni rad u Makedoniju. Ova pobjeda je Aleksandru otvorila put u Malu Aziju. Perzijanci mu se više nisu pokušavali oduprijeti. Glavni grad Lidije predao mu se bez borbe, a svoja vrata makedonskoj vojsci otvorili su i gradovi Eolide, te Efez, najvažnija luka Male Azije. Između 334.-332.pr. Kr. oslobodio je sve jonske gradove od perzijske vlasti i pripojio ih svojoj državi, pri čemu je zapadni Pont dobio posebnu važnost u helenističko vrijeme.<sup>15</sup> Jedini gradovi koji su pružili ozbiljniji otpor bili su Milet i Halikarnas, u kojima se koncentrirao veći broj Perzijanaca i grčkih najamnika.

Osobita je teška borba bila za Halikarnas, jer je perzijskim snagama bio nesmetan put za opskrbu s mora, a Aleksandar nije imao flotu, već je napadao samo s kopna. Ipak, poslije duže opsade, osvojena su oba grada. Padom Halikarnasa, ujesen 334 pr.Kr. bilo je završeno osvajanje zapadne obale Male Azije, a sam grad Halikarnas ostavio je na upravu jednoj ženi Adi, koja je bila sestra karijskog satrapa Mauzola.<sup>16</sup> Aleksandar je ne očekujući veći otpor u unutrašnjosti, dopustio nekim svojim vojnicima da se vrate zimi u Makedoniju i da u domovinu donesu radosne vijesti o velikoj pobjedi. Dobili su nalog da se vrate zajedno sa svježim trupama u proljeće.

U Halikarnasu je podijelio svoju vojsku na dva dijela: jedan je dio - hetere, tesalsko konjaništvo i saveznike – povjerio Parmenionu s nalogom da krene u Sard i u proljeće prodre u Frigiju. S ostalom vojskom je sam krenuo kroz Karikiju, Likiju i Pamfiliju, osvajajući grada za gradom. Na taj je način prva etapa Aleksandrova pohoda uspješno bila privedena kraju. Mnogi gradovi u Maloj Aziji otvorili su vrata Aleksandru, a oni koji su pružali otpor bili su zauzeti silom i surovo kažnjeni. U osvojenim gradovima Aleksandar je zbacivao tirane i uvodio demokratska uređenja. Time se osiguravao od eventualnih pobuna.

U jednom gradu u Perziji, kako bi ujedinio istok i zapad, napravio je veliko vjenčanje. Tisuću njegovih vojnika vjenčalo se s tisući Perzijanki. Kako je Aleksandar odbijao pomorsku bitku s Perzijancima, osvajao je pomorske gradove i time suzio prostor

---

<sup>14</sup> Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, str. 34.

<sup>15</sup> Miličević-Bradač, Marina, STARA GRČKA, Grci na Crnome moru, str.354.

<sup>16</sup> Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, Mladinska Knjiga, Zagreb, 1993., str.108.

perzijskoj floti. Prodirući prema Istoku, Aleksandar nailazi na grad Gordij, staru prijestolnicu kralja Mide u Maloj Aziji. U Gordiju su mu pokazana glasovita bojna kola privezana drijenovom korom i rečeno mu je da onaj tko razveže čvor postat će vladar cijeloga svijeta. Mnogi povjesničari slažu se s tim da je čvor bio toliko čvrst da ga nije bilo moguće razvezati, pa je Aleksandar izvukao mač i rasjekao ga, dok je međutim prema zapisu njegovog osobnog povjesničara zabilježeno da je Aleksandar razvezao čvor tako što je iz ruda izvukao klin za koji je uže bilo pričvršćeno.<sup>17</sup> Aleksandar je tako ispunio proročanstvo i postao je gospodar cijelog svijeta.

#### 4.2. BITKA KOD ISA

Nakon što je Aleksandar pobijedio perzijske satrape u Maloj Aziji i nastavio uspješno napredovati prema istoku, veliki perzijski kralj Darije III., odlučio se osobno obračunati s njim i poslati glavnu perzijsku vojsku na njega. Bitka se odvila u južnoj Anatoliji, pokraj antičkog grada Isa, u studenom 333.pr.Kr., gdje su Perzijanci pokušavali presjeći Aleksandrovu opskrbu grčkom mornaricom.<sup>18</sup> Aleksandar je u početku inzistirao na napredovanju uz obalu, a za mjesto bitke odabrao je relativno uski prolaz zaštićen strmim brdom, što je trebalo spriječiti Perzijance da napadnu s bokova. Makedonskim desnim krilom zapovijedao je Aleksandar osobno, savezničku tesalijsku konjicu postavio je na lijevi bok, pod zapovjedništvom Parmeniona, dok je sredinu tvorila klasična makedonska falanga. S druge strane Darije III. postavio je konjicu na svoje desno krilo, na samo središte grčke plaćenike, a oko njih perzijsko pješništvo.

U početku sraza Darije napada Parmeniona i njegovu savezničku konjicu. Vidjevši da se glavnina neprijateljske vojske slegla protiv Parmeniona, Aleksandar smjesta šalje tamo sve tesalske konjanike. Isto tako primijetio je da mu se jedan dio neprijatelja krije iza leđa desnog krila. Protiv njih stvori odvojen bojni red pod zapovjedništvom Antioha i Arista. Usred nepregledne gomile ratnika nalazio se Darije, okružen satrapima i najistaknutijim perzijskim ratnicima. Darije je poput najistaknutijih perzijskih vladara morao za vrijeme bitke biti nasred bojnog reda, da svojim junaštvom bude primjer ostalim ratnicima. Aleksandar bodreći svoje borce, viknu svojim vojnicima: „Naprijed Makedonci. Što bliže neprijatelju, manje pogibije.“<sup>19</sup> Perzijanci zaprepašteni tolikom smjelošću, stadoše se

---

<sup>17</sup> Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, str. 35.

<sup>18</sup> Skupina autora, POVIJEST, svezak 2, Egipat i antička Grčka, str.617.

<sup>19</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.156.

povlačiti sve više uz obalu. Razvila se strahovita bitka, borac na borca. Na desnom krilu Makedonci su sve više potiskivali Perzijance, tjerajući ih sve bliže rijeci. Ugledavši helenske najamnike, napustili su Perzijance i žesto udarili na njih. Na tom mjestu je počela borba do uništenja, jer Makedonci su nemilosrdno mrzili Darijeve najamnike.



**Prilog 3.** Aleksandar Veliki i Darije-mozaik u Pompejima

S druge strane došlo je do okršaja dviju konjica. Aleksandar je prodirao sve dublje dok nije stigao do Darija, gdje se međusobno sukobiše. Međutim, Perzijance, već vidljivo potučene i potiskivane, spopadne strah i stadoše bježati. Gomila je povukla i samog kralja Darija. Nastade opće bježanje. Bila je sreća da je Darije bio kukavica, ali smrtonosna opasnost koja je uplašila Darija mogla je i dovesti i do drugačijeg ishoda bitke.<sup>20</sup> Aleksandar je hitro krenuo za Darijem, ali kako se mrak spuštao, a car već podosta odmaknuo, odustao je od daljnjeg prodiranja. Sutradan Aleksandar iako ranjen u bedro, naredi da se svečano sahrane pali Makedonci i saveznici. Isto tako pokloni dostojnu pažnju zarobljenoj Darijevoj obitelji.

Darije je bježao prema Eufratu, a Aleksandar je napredovao prema Fenikiji. U međuvremenu mu stigne pismo od Darija, u kojemu moli Aleksandra da pusti na slobodu njegovu obitelj i da bude blag prema poslanicima koje mu šalje.<sup>21</sup> Aleksandar mu na to odgovori, da dođe osobno k njemu i zamoli ga kao azijskog kralja, ne kao ravna sebi, jer je on sada gospodar svih njegovih zemalja, a ako to odbije neka se odluči za drugu borbu, ali da ne pobjegne.<sup>22</sup>

---

<sup>20</sup> Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, str.120.

<sup>21</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.158.

<sup>22</sup> Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, str.133.

### 4.3. OPSADA TIRA

Nakon pobjede nad Darijem u bitci kod Isa, svi feničanski gradovi su se predali bez otpora, osim Tira. Aleksandar, namjeravajući prebaciti vojsku u Egipat, odlučio pod svaku cijenu osvojiti Tir, da mu iza leđa ne bi postojalo perzijsko uporište. Tir je strateški važan grad na obali Fenikije, prostor današnjeg Libanona. Novi grad Tir je bio smješten na otoku i imao jako dobra utvrđenja, u potpunosti okružen morem. Aleksandar je srušio stari grad Tir i taj materijal je upotrijebljen za gradnju mola. Kada je bio sagrađen morski put od obale do grada, bio je dug 1 kilometar i sedamdeset metara širok.<sup>23</sup> U toku rada Tirani su nekoliko puta, ploveći brodovima oko nasipa, napadali Makedonce, više spremne za rad, nego za borbu i mnoge pobili strijelama i kopljima.



**Prilog 4.** Opsada Tira, Andre Castaigne

Opsada Tira je trajala 10 mjeseci, od studenog 333.pr.Kr. do kolovoza 332.pr.Kr. Aleksandar nije mogao osvojiti grad, stoga ga je mjesecima blokirao, ali se Tir nije predavao. Stanovnici Tira su nazivali svoj grad gospodaricom mora, dok su ga ostali narodi nazivali Morska vrata.<sup>24</sup> Aleksandrovi vojnici na sve moguće načine pokušavali su doći do tvrđave. Tek kada su im došli u pomoć vojnici iz Arada, Sidona i Kipra sa preko dvije stotine brodova, uspjeli su osvojiti grad. Makedonski ratnici, nezadovoljni upornom obranom Tirana kada su došli u grad napravili su užasan pokolj. U osvojenom gradu

<sup>23</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.160.

<sup>24</sup> Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, str.135.

nekoliko tisuća građana su ubili, oko trideset tisuća ljudi poslano je u ropstvo, te je pola grada uništeno. U Heraklov hram se sklonio vođa tvrde i mnoštvo građana, tražeći zaštitu od boga. Aleksandar je njima poklonio slobodu. Poslije je i sam poticao širenje priče o strašnom masakru koji se dogodio Tiru, s ciljem da se u budućim bitkama gradovi odmah predaju, jer tko se preda odmah biti će pošteđen.<sup>25</sup> Na taj način Aleksandar je oslabio borbeni moral branitelja.

U osvojenom gradu priredio je svečanu povorku i igre, te je Heraklu prinio žrtvu i posvetio njegovom hramu najveći tiranski ratni brod. Tokom opsade, Aleksandar je dobio još jedno pismo od cara Darija, u kojemu mu Darije nudi mir. Obećava da će platiti otkupninu za svoju obitelj, koju mu je Aleksandar zarobio. Nudi mu sve zemlje zapadno od Eufrata i da stvore prijateljski savez. Aleksandar na to nije pristao, odgovorivši da mu nije potreban njegov novac i dio zemlje, kad on može imati sve, te mu je još jednom napomenuo da može doći k njemu u tabor i moliti milost. Na to, Darije odlučio ponovo pripremiti vojsku za novu bitku.

#### 4.4. ZAUZIMANJE EGIPTA

Zbog stalnih pobjeda makedonski ratnici vremenom postadoše oholi i bahati. Kraljeva darežljivost obogatila je najistaknutije među oficirima, a ostali su se obogatili pljačkom zlata, srebra i ostalih dragocjenosti, te su i oni postali drski i sve manje poslušni. Pored toga, pohlepa za zlatom potpuno je izobličila ratnike koji više ni po čemu nisu bili slični onima koje je opremio kralj Filip. Aleksandar je bio vrlo samouvjeren vladar i vjerovao je da postoje nadzemaljske sile. Osim toga cijenio je proročišta i proroke iznad svega, pomagao ih i uvijek prema njima pokazivao najveću naklonost. Stoga nije čudo što je povjerovao da je božanstvo, pogotovo što se sjećao riječi svoje majke koja mu je time svakodnevno punila glavu.<sup>26</sup> I pored svoje genijalnosti i pronicljivog duha ideja o nadzemaljskom i nadljudskom je ostajala i uzimala sve veće razmjere.

Nakon pobjede kod Isa i opsade Tira, kod Aleksandra se naziru izvjesne promjene u karakteru. Oholost uzima sve više maha, a pojedini njegovi postupci koji put idu i do neuračunljivosti. Na putu za Egipat Aleksandrova vojska se zadržava u Palestini. Zastrašena arapska plemena stadoše slati poslanike kralju moleći da ih poštedi. Makedonci su prolazili kroz tu zemlju ne čineći nikome štete. Međutim, u Gazi, gradu koji leži na ivici

---

<sup>25</sup> Skupina autora, *POVIJEST*, svezak 2, Egipat i antička Grčka, str.619.

<sup>26</sup> Nastasijević, Slavomir, *Aleksandar Makedonski*, str.162.



pješčane pustinje na putu za Egipat, iskrcalo se mnogo Perzijanaca. Oni su nagovorili domorodce da ne predaju grad Aleksandru. Gaza je bila vrlo važno uporište i prepreka za dolazak u Egipat. Zapovjednik Gaze je bio Batid, koji nije imao namjeru predati grad, već je naredio obranu. Visoki zidovi okruživali su grad, pa je bilo teško i pomoću najboljih sprava prodrijeti i osvojiti ga. Makedonski oficiri su nagovarali Aleksandra da odustane od opsade Gaze, no tvrdoglavi kralj nije odustajao, te je odmah naredio da se napravi nasip visok koliko i zidovi. Prema legendi, dok je prinosiso žrtvu prilikom napada na Gazu, preletjela je ptica grabežljivica i ispustila kamen Aleksandru na glavu, na što je vrač Aristandar rekao da će Aleksandar osvojiti grad, ali će biti ranjen. I doista, za vrijeme pohoda na grad Aleksandar je bio ranjen u rame.

Posada Gaze odbila je tri napada, no četvrti nije izdržala. Građani Gaze boreći se svaki na svom mjestu, poginuli su do posljednjega, a Aleksandar je sve njihove žene i djecu prodao u ropstvo. Nakon toga je Aleksandar krenuo na Egipat, no tamo je međutim išao bez borbe. U Egipat je stigao potkraj studenog 332.pr.Kr. i krenuo uzvodno Nilom do Memfisa, gdje je prinio žrtvu egipatskom bogu Apisu i gdje su ga primili kao faraona.<sup>27</sup> Zapovjednici gradova, pa čak i sam egipatski satrap, čuvši za poraz kod Isa i za Darijevo sramotno bježanje, nisu ni pomišljali da osvajaču pruže bilo kakav otpor. Osim toga, Egipćani su mrzili Perzijance koji su prezirali i ismijavali njihovu vjeru.

Aleksandar je najprije ušao s vojskom u Pelusiju, grad dobro utvrđen i okružen močvarama i blatištima, i od njega stvori uporište. Pelusija je bila na tromeđi Egipta, Sirije i Arabije, bogata hranom i ostalim potrepštinama. Ulaskom u Egipat, Egipćani su Aleksandra dočekali kao oslobodioca, jer su Perzijanci nad njima postupali nasiljem i poniženjima. Aleksandar nije iznevjerio očekivanja Egipćana, jer za njega Egipat nije bio dio Perzijskog Carstva, već zemlja koju je oslobodio od Perzijanaca. Pred Egipćanima je nastupao kao faraon, i kao takav bio je otjelovljeni bog, sin boga Ra, miljenik božji.<sup>28</sup> Zatim s ostalim ratnicima pođe kroz pustinju. Stigavši do ušća Nila, blizu Kanoba, u proljeće 331. pr.Kr. postavi temelj za grad Aleksandriju.<sup>29</sup> To je imalo najdalekosežnije posljedice po život i kulturu Egipta i cijelog istočnog Sredozemlja. Odličan položaj omogućio je Aleksandriji nagli razvitak i veliki procvat tijekom cijele antike. Aleksandrija

---

<sup>27</sup> Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, str. 32.

<sup>28</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, Naučna knjiga, Beograd, 1972., str.100.

<sup>29</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.164.

je uz Kartagu bila najveća luka na Sredozemlju, a rasla je tako brzo da joj nije bio ravan ni Rim, te je za vrijeme Aleksandrova vladanja postala centar helenizma i judaizma.<sup>30</sup>

U ono vrijeme je također bilo na velikom glasu proročište posvećeno bogu Amonu. Iz Egipta je poduzeo težak i pun opasnosti put kroz Libijsku pustinju do oaze Sivah, gdje se nalazio hram boga Amona. Pričalo se da su nekada tu Heraklo i Perzej tražili savjete, a Aleksandar kojega je obuzela pohlepa za slavom, tvrdio je da je u srodstvu s obojicom, jer su i oni poticali od Zeusa kao i on. Zatim se uputio u Amonovo proročište i stupio s tamošnjim svećenicima u kontakt. Proveo je neko vrijeme u tamošnjoj oazi, te se uputio u Memfis. U međuvremenu, bojeći se da samo jednom čovjeku povjeri upravu nad Egiptom, Aleksandar podijeli tu zemlju na oblasti i u svakoj postavi po jednog monarha i uz njega čitavu skupinu savjetnika, odabranih iz hrabrih ratnika, iz garde „kraljevih pratilaca“.<sup>31</sup> Isto tako postavi zapovjednike u Libiji i Arabiji.

#### 4.5.BITKA KOD GAUGAMELE

Nakon pohoda na Egipat Aleksandar odluči drugi puta napasti Perzijsko Carstvo. Ponajprije je naredio cjelokupnoj makedonskoj vojsci da krene prema Tapsaku i rijeci Euftrat. Tada je svima bilo jasno da kralj namjerava da prodre dublje u Aziju. Vojska je stigla u Tapsad u kolovozu 331.pr.Kr., te na Eufratu naiđu na dva mosta koja su Perzijanci izgradili. Na obali ih je dočekalo oko tisuću konjanika i dvije tisuće pješaka. Zapovjednik Perzijanaca Mazej odmah naredi povlačenje na istok prema glavnom taboru. Makedonski vojnici prijeđu Euftrat i dođu do Mezopotamije.

Doznajući da je Darije postavio tabor na rijeci Tigru, bez razmišljanja krenu na tu stranu. Međutim, stigavši do rijeke, ne nađu ni Darija, ni njegovu vojsku. Krenuvši dalje kroz Asiriju naiđoše na Darijevu stražu, od kojih saznaše da se Darije nalazi kod Gaugamele, nedaleko od grada Arbele.<sup>32</sup> Tabor je bio na nepreglednoj ravnici, stoga je Darije naredio da se cijela zemlja izravna, da se ne ponovi bitka kod Isa. Također, s obzirom na prethodna iskustva, Darije je sada pripremio dvostruko veću vojsku nego u bitci kod Isa. Netom prije nego je Aleksandar krenuo sa svojom vojskom na Darija, održao je govor svojim vojnicima bodreći ih na pobjedu, govoreći da ako pobijede danas, cijela Azija je njihova. Makedonski vojnici su voljeli kralja Filipa, ali ljubav koju su osjećali prema

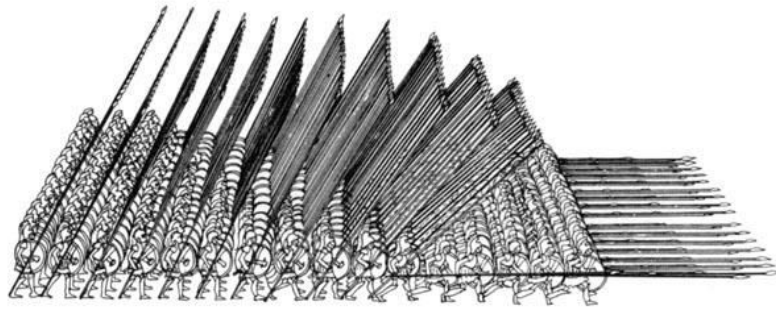
---

<sup>30</sup> Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, str. 31.

<sup>31</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.165.

<sup>32</sup> Skupina autora, POVIJEST, svezak 2, Egipat i antička Grčka, str.620.

Aleksandru dovodila ih je do ushićenja. Svaki od njih je smatrao je za najveću sreću da pogine za kralja, jer Aleksandra su smatrali za nadzemaljsko biće.<sup>33</sup> Bez obzira na težak teren i što su u dalekoj zemlji, okruženi neprijateljima, bili su spremni svi do jednoga na borbu za svoga kralja.



**Prilog 5.** Nacrt grčke falange, najjače makedonsko oružje

Kada stigoše na domak neprijatelja, pred očima im se ukaza strašan prizor: ogromnu ravnicu prekrila je Darijeva vojska, cijelo more ljudskih i konjskih glava. Na čelu falange stajao je Aleksandar jašući na Bukefalu, dajući posljednja naređenja svojim ratnicima. Perzijska vojska je bila premorena, nervozna i mrzovoljna, jer su očekivali napad tri dana ranije, te ih obuzme strah. Perzijanci su u svojoj vojsci imali najjače i dotada nepobjedivo oružje bojna kola sa šiljcima. Perzijanci su ponajprije napali pješništvo, dok je Aleksandar sa svojom konjicom krenuo u smjeru koji vodi izvan bojnog polja. Iza konjice kretali su se laki pješaci s kopljima i praćkama, koji su se pokazali kao ključ Aleksandrove strategije. Darije naredi Besu, zapovjedniku njegove konjice da krene za Aleksandrom. Kako je Darije počeo slati sve više trupa u bitku njegova obrambena linija počela se stanjivati, sve dok nije nastala rupa među njegovim trupama. Aleksandar to primijetivši krenu s konjicom odmah na njega. Darije se s cijelom trupom dao u bijeg, koji nije mogao svladati strah, jer je on zaista bio kukavica.<sup>34</sup>

Makedonski vojnici su ih progonili sve do mraka, no Perzijanci su već odmaknuli. Nakon kratkog odmora, Aleksandar ponovo naredi pokret prema Dariju, no vojnici su bili odveć umorni tako da se nisu dalje krenuli. U bitci je poginulo oko 40 tisuća Perzijanaca, dok Makedonaca tek oko 5 tisuća. Nakon bitke kod Gaugamele Aleksandar III. Makedonski postao je Aleksandar Veliki i odmah je priznat za kralja Azije, a Darijevo golemo blago i

<sup>33</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.132.

<sup>34</sup> Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, str.161.

provincije odmah razdijelio svojim prijateljima i časnicima.<sup>35</sup> Ne želeći da mu Darije daleko pobjegne, krene prema Babilonu, misleći da se Darije tamo sklonio. Ne nađoše Darija tamo, krene odmah prema Perziji. Kada je prešao perzijski klanac 330. pr.Kr. zauzme Perzepolis i krene u Mediju. Osvajanjem Perzopolisa pohod Aleksandra kao hegemonu panhelenskog saveza bio je u stvari završen. Osvajanjem Perzopolisa, Aleksandar je bio zarobio cijelu riznicu perzijskih kraljeva, a to je golemo bogatstvo pušteno u promet u obliku Aleksandrovog jedinstvenog novca, drahmi i statera kojima ni jedan gradski novac nije mogao konkurirati.<sup>36</sup>

U gradu Egbatani ponovo ne nađe Darija, te malo dalje u gradu Ragi odluči se utaboriti, jer su vojnici već bili premoreni od silnog ratovanja. Pripremajući se za dug put kroz pustinju, doznaje da je baktrijski satrap Bes s nekoliko istaknutih vojskovođa zarobio Darija. Aleksandra obuhvati bijes, te se odmah spremi s nekoliko stotina konjanika krenuti prema njima. Bes i njegovi pomagači spaze Aleksandra, shvatiše da im ne mogu pobjeći, Besovi pratioci, Nabarzan i Barsant, probodoše mačevima Darija i ostaviše ga u kolima.<sup>37</sup> Bes se odmah proglasio njegovim nasljednikom pod imenom Artakserko IV. Kad je Aleksandar stigao do cara, on je već bio mrtav. Aleksandar je naredio da se tijelo cara Darija odmah prenese u Perzepolis i da ga sahrane uz sve počasti.

#### 4.6.RATOVI U BAKTRIJI I SOGDIJANI

Razdoblje od 330.-327.pr.Kr. Aleksandar je proveo u oblastima Baktrije i Sogdijane, gdje su satrapi Bes i Spitamen organizirali žestok otpor, te godine se smatraju najteže godine u Aleksandrovoj vojnoj karijeri.<sup>38</sup> Zemlja u kojoj se borio bila je potpuno nepoznata, a uvjeti ratovanja drugačiji nego dotada. Priroda je bila divlja i surova, visoke planine su se izmjenjivale s pustinjama, nije bilo gradova, stanovnici su živjeli raspršeni po raznim selima. Sama činjenica da je 3 godine proveo na pokoravanju ovih perifernih oblasti, a za 4 godine izvršio osvajanje svih zemalja Srednjeg Istoka, pokazuje kako su uvjeti bili iznimno drugačiji i koliko su veliki naponi morali biti uloženi. Suparnička vojska je poduzela pravi mali gerilski rat. Mali, hitri konjički odredi nisu davali mira makedonskoj vojsci. Budući da nije bilo više frontalnih bitaka, Aleksandar mijenja taktiku, reorganizira

---

<sup>35</sup> Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, str.41.

<sup>36</sup> Miličević-Bradač, Marina, STARA GRČKA, Grci na Crnome moru, Školska knjiga, Zagreb, 2004., str.67.

<sup>37</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.183.

<sup>38</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str.115.

vojsku stvarajući manje odrede, te uzima u bojne redove Perzijance i uvodi konjičke streljačke eksadrone po azijskom uzoru. Aleksandar nije krenuo direktno u Baktriju u potjeru za Besom, već zaobilaznim putem kroz perzijske satrapije Ariju, Drangijanu i Arahoziju. U Ariji je osnovao grad Aleksandrija Arija. U glavnom mjestu Drangijane, došlo je u jesen 330.pr. Kr. do prve ozbiljnije krize između Aleksandra i njegovih generala, koja je završila ubojstvom komandanta Filota, Parmenionova sina, koji je kovao zavjeru protiv Aleksandra.

Polako je dolazilo do promjena odnosa između Aleksandra i njegovih vojnika. Netrpeljivost koju su osjećali makedonski vojnici sve se više povećavala i pretvarala u mržnju. Njegovi najodaniji prijatelji, Parmenion, Klit, Perdika i drugi, promatrali su kako kralj, na štetu Makedonaca, polako uzdiže Perzijance. Oni nisu odobravali ukazivanje povjerenja perzijskim satrapima, uvođenjem Perzijanaca u vojsku. Željeli su da Aleksandar ostane makedonski kralj, a da prema Perzijancima zauzme stav nemilosrdnog gospodara.

Na Filotino ubojstvo nadovezuje se još jedno. Aleksandar je poslao glasnike u Mediju makedonskim generalima, koji su se nalazili pod komandom Parmeniona, sa narednjem da ga ubiju. To je učinio bez da je imao nekakve dokaze da je i Parmenion sudjelovao u zavjeri, ali mogao je biti opasan zbog svog ugleda i važnog položaja. Parmenionovo ubojstvo je ostavilo neizbrisivu ljagu na Aleksandru, međutim cilj je bio postignut, Aleksandar se nametnuo svojim prijateljima i vojnicima i u toku slijedećih godina neće više biti pokušajima da mu se itko suprotstavi.<sup>39</sup>

U Drangijani je osnovao novu Aleksandriju, koja je dobila ime „Prophtasia“, to jest grad u kojemu je preduhitrena zavjera.<sup>40</sup> Arahozija je i dalje pružala otpor, stoga se preko njenog sjevernog dijela uputio ka dolini Kabula. Na tom putu naišli su na nove prepreke. Planine su bile prekrivene snijegom, put je bio težak, snabdijevanje slabo i vojska je gladovala. Ipak, uz malo žrtava, vojska je uspješno prešla preko Hindukuša. Osvojen je grad Baktra, te bez borbe Aleksandar prelazi rijeku Oksos (Amu-Darja). Nedugo zatim dolazi mu glasnik od Spitamena, sogdijskog satrapa, koji mu javlja da je njegov gospodar zarobio Besa. Spitamen je zapravo bio kralj jednog od srednjoazijskih naroda i preuzeo vlast u Sogdijani nakon što je propalo obnavljanje Perzijskog Carstva pod Besom i u pomoć je pozvao nomade zvane Saka.<sup>41</sup> Aleksandar je poslao Ptolomeja da preuzme Besa. Bes je

---

<sup>39</sup> Skupina autora, POVIJEST, svezak 2, Egipat i antička Grčka, str.621.

<sup>40</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str.117.

<sup>41</sup> Miličević-Bradač, Marina, STARA GRČKA, Grci na Crnome moru, str481.

uhvaćen, vezan za stup srama, pokazivan i šiban pred vojskom, a zatim poslan u Baktru da mu se sudi. Aleksandar zatim nastavlja daljnji prodor, osvaja Samarkand, rezidenciju Sogdijane, te stiže do Kiropolisa. Smatrajući da je pokorio Sogdijanu, s te krajnje točke poziva sve sogdijske velikaše da dođu u Baktru da mu izraze pokornost. Ovaj poziv je imao zapravo suprotan učinak. Cijela zemlja se digla protiv njega. Vojska koju je postavio za obranu od nomadskih plemena bila je poubijana, tako da je morao ponovo osvajati mjesto za mjestom. Aleksandar je mislio da je pobuna lokalnog karaktera, no uskoro je saznao da je Spitamen osvojio Samarkand. Nadajući se da će se stvari primiriti i da će doći do sporazuma, odvoji nešto vojske i pošalje u Samarkand, a s ostatkom ostane na granici da štiti zemlju od nomadskih Saka.

Na krajnjem sjeveroistoku Carstva osnovao je nov grad, da bude uporište za obranu od nomada i u njemu naselio domoroce i najamnike, grad je nazvao Aleksandreia Eskhate, to jest Aleksandrija Najdalja, te se grad održao do danas, pod imenom Hodčent.<sup>42</sup> Aleksandar je zatim nastavio borbu protiv Skita, koji su od početka 329.pr. Kr. napadali granice Aleksandrove države, te nije odustao dok mu se nisu na kraju predali.<sup>43</sup> Kao posljedica Aleksandrovih pohoda pojavljuje se novi narod Sarmati, koji su potiskivali Skite, dok se Skitsko kraljevstvo naposljetku nije dezintegriralo.

Dok je on tako sjajno otklonio veliku opasnost, vojska koju je poslao u Samarkand, skoro je doživjela katastrofu. Spitamen je pozvao u borbu skitsko pleme Masageta i oni su zajedno skoro uništili sve makedonske snage. Nakon što je to čuo Aleksandar se odmah uputio sa svojom vojskom i stigao u Marakandu, no budući mu je Spitamen pobjegao, a vojska izmorena, nije krenuo dalje za njim. Zimu 329./328.pr. Kr. Aleksandar je proveo u Baktri. Tu su mu stigla pojačanja iz Europe i iz zapadnih dijelova Carstva. U Baktri je Bes izveden pred sud i osuđen za uzurpaciju. Kazna je bila istočnjačka u pravom smislu. Kao što su asirski i perzijski despoti postupali s „lažnim“ carevima-uzurpatorima, tako je Aleksandar naredio da se Besu odsjeku uši i nos.<sup>44</sup> Tijekom 328.pr. Kr. nastavljaju se borbe u Sogdijani. Spitamen je pobjegao Masagetima i od njih dobio pomoć. Aleksandar je u cijeloj oblasti dizao utvrđenja. Spitamena nikako nije mogao pobijediti. Tek u ljeto 328.pr. Kr. zadan je Spitamenu veći poraz, poslije čega su ga Masageti ubili i poslali njegovu glavu Aleksandru. Spitamen je zapravo bio i najveći protivnik Aleksandra.

---

<sup>42</sup> Isto, str.462.

<sup>43</sup> Isto, str.129.

<sup>44</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str.119.

U Marakandi ponovo dolazi do pogoršanja odnosa između Aleksandra i njegovih prijatelja. Na jednoj gozbi, na kojoj se kao često dotada dugo u noć pilo, netko je počeo pjevati šaljive pjesme na račun makedonskih oficira koje je pobijedio Spitamen. Klit, prisan Aleksandrov prijatelj i njegov spasilac na Graniku, stade hvaliti Parmeniona i sve stare Filipove generale i govoriti kako Aleksandrova djela i nisu tako velika kako se prikazuju, jer su to djela Filipovih Makedonaca. Klit je i prije često istupao protiv perzijskih običaja i perzijskih ceremonija koje je Aleksandar sve više uvodio. Podrugljive riječi počele su se pretvarati u stvarni sukob. Aleksandar skoči i uzme koplje od nekog od stražara i probode Klita.<sup>45</sup> Istog trena se osvijestio i shvatio što je učinio, Klit nije bio samo njegov spasilac na Graniku, nego i jedan od njegovih najbližih prijatelja. Tri dana i tri noći niti je jeo, niti pio, zatvorio se u svoje odaje ne želeći nikoga primiti.

Nedugo što je sve počelo ići normalnim tokom, dogodio se još jedan incident, i to u Baktri kada se postavio pitanje uvođenja perzijskog običaja proskineze, to jest padanje ničice pred carem. Za Perzijance je to bilo samo odavanje poštovanja vladaru, dok je za Grke to značilo priznavanje Aleksandra za boga. Makedonci su se ne samo odupirali uvođenju ovog običaja, nego su se i podsmjehivali Aleksandru. Čovjek koji je najviše negodovao tome i koji je pao kao žrtva takvog stava bio je Kalisten, povjesničar i filozof, koji je pošao s Aleksandrom na njegov pohod na Perzijance kao povjesničar.

Smrt Kalistenova odjeknula je vrlo mučno u Grčkoj. On je bio vrlo ugledna osoba, njegovi spisi su bili poznati cjelokupnoj javnosti i njegovo uklanjanje značilo je nešto više nego obično političko ubojstvo. Ovaj zločin se prilično osvetio Aleksandru, jer su mnogi filozofi sada počeli isticati negativne crte njegovog karaktera i prikazivati ga kao pravog tiranina.

Također u Baktriji se dogodilo još nešto što pokazuje da Aleksandrov stav prema pobijeđenim Irancima nije bio diktiran sam političkim razlozima, već i njegovim osobnim osjećajima. U proljeće 327.pr. Kr. Aleksandar je osvojio tvrđavu u kojoj je sogdijski velikaš Oksijart sklonio svoje žene i kćeri. Među njima je bila i Roksana, u koju se Aleksandar zaljubio na prvi pogled. Oženio se njom zakonitim brakom, sklopljenim prema iranskim običajima, te mu je kasnije rodila i sina.<sup>46</sup> Brak sa zarobljenom barbaricom naišao je na osudu mnogih, ali to mu nije smetalo da pruži osobni primjer miješanja s Perzijancima, koje je, po njegovoj zamisli, moglo jedino pružiti solidnu osnovu novom Carstvu.

---

<sup>45</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.196.

<sup>46</sup> Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, str.202.

#### 4.7.BITKA NA HIDASPU

Nakon svih borbi makedonski vojnici su bili premoreni i sve više su iskazivali nezadovoljstvo, jer su shvatili da Aleksandar namjerava krenuti u Indiju. Neki su govorili da neće ni koraka dalje, neki su se već pakirali i spremali stvari u kola da krenu kući u Makedoniju. Bili su siti ratovanja i osvajanja, no Aleksandar ih je ipak uspio razuvjeriti i nagovoriti na daljnji pohod. Ukupan broj vojnika se udvostručio, zahvaljujući novim snagama koje su pristigle iz Europe. Kod Plutarha je zabilježeno da je on krenuo u Indiju sa 120 tisuća pješaka i 15 tisuća konjanika, no ovi brojevi nisu obuhvaćali samo ratnike, već i cjelokupno mnoštvo ljudi koje je išlo s vojskom.<sup>47</sup>

Područje Indije je bilo izuzetno nepoznato za Aleksandra, no nepoznato je za njega imalo privlačnu moć. Upravo zato što nije znao kakva ga prostranstva očekuju, njegova čežnja da dođe u Indiju bila je još veća. Još dok je bio u Sogdijani Aleksandar je stupio u vezu s indijskim radžom iz Taksile, koji mu je obećao pomoć. Vladar Taksil je držao pod svojom vlašću jedan dio Indije veći od Egipta, te je među Makedoncima odmah izazvao divljenje.<sup>48</sup>

Kada je, prešavši u ljeto 327.pr. Kr. Hindukuš, došao do doline Kabula, u susret mu je došao mladi radža, koji je naslijedio svoga oca i stavio sebe i svoju kraljevinu Aleksandru na raspolaganje. Doveo mu je i 25 slonova. Aleksandar je podijelio svoju vojsku tako da je jedan dio na čelu s Hefestionom, Perdikom i radžom iz Taksile poslan da desnom obalom Kabula dođe do Inda, a drugi dio vojske je sam predvodio krenuvši u istočnom pravcu, kako bi sa sjevera mogao zaštititi kretanje svoje vojske.

Oblast kojom se kretao bila je naseljena vrlo ratobornim plemenima. Bilo je u njoj takvih prirodnih utvrđenja koja su izgledala neosvojivo. Takvo jedno utvrđenje Grci su nazvali Aornos („i za ptice nedostižno“) i po legendi ni Heraklu nije pošlo za rukom da ga osvoji.<sup>49</sup> No, Aleksandar je naredio da se izgradi nasip, iako su vojnici bili izloženi neprestanim napadima, Aorno je bio svladan. Na obalama Inda pokrivenim gustim šumama, Aleksandar je naredio da se obore stabla i izgrade lađe. Nešto lađama, nešto preko mosta, prešao je sa svojom vojskom u zemlju Indijaca.

Grad Taksila, velik i bogat, najveći između rijeke Inda i Hidaspa primio ga je prijateljski. Razlog što ga je radža od Taksile tako srdačno primio bilo je postojanje nadmoćnijeg

---

<sup>47</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str.126.

<sup>48</sup> Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, str.203.

<sup>49</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str.127.



susjeda od kog se sam nije mogao obraniti. S druge strane Hidaspa vladao je kralj Por, imao je mnogo saveznika i bogatu kraljevinu, te je bio najmoćniji radža u Pendžabu. On je odbio Aleksandrov poziv da mu se pokori i skupio je ogromnu vojsku da ga sačeka na granici svoje države. Na obalama Hidaspa u ljeto 326.pr. Kr. došlo je do posljednje velike frontalne bitke koju je Aleksandar vodio. Por je sa svojom ogromnom vojskom, u kojoj je bilo i preko 200 slonova i mnoštvo bojnih kola, zauzeo položaj na lijevoj obali rijeke, kako bi spriječio prijelaz neprijatelja.

Za Aleksandra najveći problem su bili slonovi. Slonove koje je dobio od Taksile nije poveo, jer makedonski konji nisu navikli na njih i oni su mogli samo biti smetnja. Također, velika opasnost kod prijelaza preko Hidaspa ležala je u tome da se konji kod iskrcavanja, kad vide slonove mogu uplašiti i skočiti u vodu. Stoga je Aleksandar odlučio da prijeđe rijeku na drugom mjestu nizvodno od tabora Pora. Kako bi prevario Pora i prošao neopaženo, svake večeri je naredio nekolicini konjanika da jašu na raznim mjestima, kao da se spremaju za prijelaz, tako da je Por više puta kretao sa slonovima, ali svaki puta je to bila lažna uzbuna.



**Prilog 6.** Bitka na Hidaspu, Charles Le Brun

Šumovita obala na rijeci olakšala im je prijelaz, zaklanjajući Makedonce od neprijatelja. Aleksandar je najprije naišao na ratnike pod vodstvom Porovog sina. Indijci su poraženi, a mali radža je poginuo. Saznavši za smrt svoga sina, Por napušta svoj položaj i kreće u susret Aleksandru. Glavnu snagu njegove vojske činili su slonovi, koje je postavio u sredinu bojnog reda, a iza njih postavljeni su pješaci. Indijci su bili brojno nadmoćni i da Por nije prepustio inicijativu Aleksandru, već sam poduzeo napad mogao je potpuno poraziti Makedonce.

Ali Aleksandar je i ovoga puta izveo genijalni manevar kojim je udarnu moć slonova smanjio na najmanju mjeru i tako izvukao pobjedu. Nezadrživim naletom svoje konjice primorao je Indijce na povlačenje i tek tada stavio u pokret svoju falangu. Sudar sa slonovima je bio užasan. Ta bitka nije bila slična niti jednoj drugoj, jer su životinje u navali na redove pješaka, kud god bi se okrenule, provaljivale kroz makedonsku falangu. Među konjanicima je također bio strašan pokolj, jer su bili stisnuti u malom prostoru oko slonova. Kad su životinje postale već vidno umorne, Aleksandar opkoli konjicu, a pješacima naredi da slože gusto štitove i da se primaknu čvrsto u zbijene redove. Tada dođe Krater s ostatkom vojske i zada posljednji udarac indijskoj vojsci. Por se hrabro borio i ranjen dugo izmicao ne želeći se predati, no naposljetku odustane i naredi da ga odvedu Aleksandru.<sup>50</sup> Aleksandar se prema njemu ponio zaista kraljevski ostavivši mu njegovo kraljevstvo. Uredio je mir i red u ovim zemljama, a na mjestu pobjede podigao grad Nikeju, i nedaleko od nje grad Bukefaliju, na spomen svom konju Bukefalu.<sup>51</sup>

#### 4.8.ALEKSANDAR NA HIFASISU

Na Hidaspu je Aleksandar ostavio Kratera s vojskom da se brine o sigurnosti i dovrši izgradnju novih Aleksandrija, a on je s vojskom nastavio osvajanja u pravcu istoka. U istočnim oblastima su bila ratoborna plemena koja nisu priznavala ničiju vlast. Oni se nisu lako predavali već su ih dočekali s oružjem u ruci.

Među njima su najratoborniji bili Kathaji. Glavni grad Kathaja, Sangala, bio je velik grad opasan jakim zidinama i zaštićen s jedne strane jezerom, a s druge planinom. Kada su nakon poduže opsade Makedonci probili zidine i prodrli u grad, Aleksandar je naredio da se ubije svaka osoba koja nosi oružje. Poginulo je oko sedamdeset tisuća Indijaca, te nekoliko stotina Makedonaca. Glas o pokolju u Sangali ulio je strah ostalim plemenima. Zatim je krenuo do rijeke Hifasis, najistočnije od pet rijeka Pendžaba. Hifasis je najistočnija točka do koje je Aleksandar došao.

Zašto nije išao dalje mnogo je razloga, počevši od premorene vojske, teški klimatski uvjeti, hrana na koju vojska nije navikla, sve surovije borbe i tako dalje. Vojska je bila dotučena tropskim kišama koje su 70 dana lile bez prestanka. Nastalo je nezadovoljstvo i sve više su tražili da krenu kući. Aleksandar ih je bodrio govoreći da nema još puno, trebaju doći do rijeke Ganga i Istočnog mora, i kada pređu svu Aziju onda će im ispuniti

---

<sup>50</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.205.

<sup>51</sup> Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, str.42.

sve želje i mogu se vratiti kući. Istaknuo je također da nikoga neće tjerati da krene za njim i da će on sebi naći vojsku.

No, zatvoren par dana u svom šatoru, Aleksandar je čekao nekakav preokret, no nikakvog odaziva nije bilo. Nakon 3 dana što je bio zatvoren u svom šatoru odlučio je odustati od svoje namjere i objaviti povratak.<sup>52</sup> Neopisiva radost s kojom je ova odluka dočekana u taboru govori u kakvom se teškom stanju nalazila vojska. Neki izvori navode strah od slonova u zemljama oko Ganga, kao glavni razlog odustajanja Aleksandra od daljnjeg pohoda. Ponekad se govori da je ovo prvi poraz Aleksandra, prva kapitulacija, i tu su mu kapitulaciju nametnuli njegovi borci. Odluka o povratku je zapravo početak kraja Aleksandrove vojničke karijere. Nakon toga nije doživio neke velike pobjede. Umjesto da se u ovom njegovom postupku vidi kapitulacija pred vojskom, treba vidjeti pobjedu nad samim sobom. To mu je omogućilo jedinstvenu slavu vojskovođe koji nikada nije bio poražen.

Na Hifasisu je Aleksandar dao da se podigne dvanaest žrtvenika bogovima i stup na kojemu je pisalo: „Ovdje se zaustavio Aleksandar“.<sup>53</sup> Nakon što je bogovima prinio žrtve zahvalnice što su ga doveli do pobjede i priredio uobičajene helenske igre, krenuo je natrag.

---

<sup>52</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.210.

<sup>53</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str. 136.

## 5. POVRATAK I SREĐIVANJE PRILIKA U CARSTVU

Na putu kući ponajprije je stigao do Hidaspa, gdje se okupila sva flota i vojska spremna za polazak. Za vojskom su išli Indijci, žene, djece, trgovci i ostali. Povorka je krenula Hidaspom do njegova ušća u Akesin. Ploveći dalje Hidaspom nailazio je na plemena koja su se branila s oružjem u ruci, gdje god bi pokušao pristati u luci.

Pokorio je mnoga plemena, a naročito su teške bile borbe koje je vodio protiv Maljana i njihovih saveznika Oksidračana. U borbi s Maljanima Aleksandar je bio ranjen u prsa, te je bio u nesvijesti. Nedugo zatim se proširio glas u makedonskom logoru da je kralj mrtav. Vojska je bila očajna i sve je bez njega izgledalo teško i nemoćno, jer su znali kad njega ne bude, pokoreni narodi se više neće bojati i odmetnuti će se od Makedonaca. Počelo se odmah i govoriti tko će ga naslijediti, a kad je stigla vijest da je živ, nitko nije vjerovao, sve dok se sam nije pojavio u logoru.

Daljnijim napredovanjem u ljeto 325.pr. Kr. stigli su do mjesta Patala, gdje počinje delta Inda, tako je indijski pohod bio završen, a cijela dolina Inda je bila pod vlašću Makedonaca.<sup>54</sup> U Patali su se zadržali oko pola godine, jer je pokušavao doznati kako povezati najudaljenije dijelove Carstva, gdje su se tada nalazili, s centralnim oblastima i Sredozemljem. Aleksandar je sam poduzeo ekspediciju za istraživanje delte Inda i izgradio pristanište i dokove za brodogradnju. Doplovio je do Indijskog oceana i prinio žrtvu Posejdonu za sretan povratak njegove vojske. Za vođu ekspedicije izabran je Nearh. U međuvremenu su pristizale vijesti o neredima u Carstvu, tako da nije više mogao odlagati povratak kući.

Put koji je izabrao bio je najteži i najopasniji. Vodio je kroz surove predijele Gedrozije, koji pripadaju najbjednijim dijelovima svijeta.<sup>55</sup> Danima su hodali preko polja, ne želeći se udaljiti od obale jer su se morali brinuti o floti. Na tisuće žrtava je palo na ovome putu. Naposljetku se sva vojska nađoše u Karmaniji, što je proslavljeno svečanim igrama, žrtvama i paradama. Jedno od razloga za ove svečanosti bila je i uspješna Nearhova ekspedicija koja je prije svega dokazala postojanje morskog puta između Indije i Mezopotamije.

U proljeće 324.pr. Kr. sva vojska se okupila u Suzi, tada je bilo krajnje vrijeme da se Aleksandar vrati kući i sredi prilike u Carstvu. Pojedini satrapi su počeli zloupotrebljavati svoje položaje i vršiti razna nedjela, te je Aleksandar od 22 satrapa naredio da se šestorica

---

<sup>54</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str.138.

<sup>55</sup> Isto, str.139.

ubiju, a dva su smijenjena. Ovo čišćenje administrativnih vrhova objašnjava se željom Aleksandra da se njegovim podanicima ne čine nikakve nepravde i nasilja. Ni u Grčkoj ni u Makedoniji stanje nije bilo sjajno. Događale su se pobune i neredi, iako su na vlasti svugdje bili makedonci, razlog za to je bila velika udaljenost makedonskog kralja koja je ulijevala smjelost njegovim protivnicima.

Razne grčke države, posebno Atena, bile su rastrgane otvorenim ili zataškanim sukobima između pro-makedonskih i anti-makedonskih elemenata. Teška situacija u Grčkoj se još više zakomplicirala kada je u rano ljeto 324.pr. Kr. odjeknula odluka Aleksandra da se sve političke izbjeglice slobodno vrate svojim gradovima. Dekret o vraćanju emigranata značio je otvoreno kršenje Ugovora o općem miru i savezu, stoga je prihvaćanje ovog dekreta dovelo u pitanje suverenitet i autonomiju Atene i drugih grčkih država.

Osim naredbe o vraćanju emigranata, postavljen je zahtjev da Grci Aleksandru odaju božanske počasti, odnosno zahtjev za deifikacijom.<sup>56</sup> Deifikacija živog kralja lakše je prihvaćena nego odluka o emigrantima. Zahtjev za deifikaciju ima vrlo velik politički značaj, jer je njome omogućio svoju prevlast nad Grcima, te stekao formalno pravo da im naređuje i da se miješa u njihove unutarnje poslove.

Bez obzira na sve pobune i nered Aleksandar je priredio svečanost zbog sretnog povratka. U Suzi je održan jedinstveni praznik, na kome je Aleksandar primjerom pokazao na koji način zamišlja miješanje Makedonaca i Perzijanaca, to je znamenita svadba u Suzi.<sup>57</sup> Na najsvečaniji način, po perzijskom običaju vjenčali su se Aleksandar i njegovih 80 hetera sa uglednim Iranicama. Aleksandar je uzeo za ženu stariju Darijevu kćer Barsinu i najmlađu kćer Artakserksa Oha, Parisatidu. Istog dana su se i drugi Makedonci, njih oko 10 tisuća oženili službeno sa svojim azijskim konkubinama i svima njima je Aleksandar dao bogate svadbene darove.

---

<sup>56</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str. str.151.

<sup>57</sup> Isto, str.154.

## 6. POBUNA U OPISU

Tijekom boravka u Suzi nekoliko dana su trajale svečanosti i praznici, a njima su prisustvovala delegacije iz svih dijelova Carstva. U Suzu su došli i satrapi iz novoosvojenih oblasti, a s njima je stiglo i oko 30 000 mladića Iranaca, koje je Aleksandar zbog njihova uzrasta nazivao „potomcima“. Oni su bili naoružani i obučeni na makedonski način. Već od 330. pr.Kr. uzete su azijske trupe u makedonsku vojsku, ali su one ratovala svojim oružjem i kao odvojene jedinice. Aleksandar je također naredio jednom dijelu mladića iz gornjih satrapija da se uvježbaju na makedonski način.

Njihov dolazak u Suzu je izazvao nezadovoljstvo među Makedoncima. Oni nisu htjeli druge narode u svojoj vojsci, mislili su da Aleksandar namjerava izbrisati razliku između pobjednika i pobijeđenih, a osobito su se Makedonci protivili njihovom trajnom uvođenju u vojsku, jer se na taj način razbija stara, narodna makedonska vojska. Nezadovoljstvo je izbilo u pravu pobunu nekoliko mjeseci kasnije u Opisu u ljeto 324.pr. Kr.<sup>58</sup> Aleksandar se s flotom spustio iz Suze do Perzijskog zaljeva i odatle Tigrisom došao do Opisa. Tamo je okupio svoje Makedonce i priopćio im odluku da će sve koji iz bilo kojih razloga nisu sposobni za vojnu službu vratiti u domovinu i bogato nagraditi. Međutim, umjesto očekivane radosti, izbilo je ogorčenje koje se već duže vrijeme skupljalo u srcima vojnika. Odluka da budu otpušteni učinila im se kao znak prezira, kao dokaz da oni nisu više potrebni kralju sada kada je on uvrstio u svoje redove tuđince. Nisu više mogli izdržati, počeli su vikati na Aleksandra. Aleksandar bijesan sam uhvati one koji su najviše dizali buku i naredi da ih ubiju. Kada se sve stišalo, Aleksandar se popne na tribinu i održi govor svojim vojnicima. Podsjetio ih je na to što su Makedonci bili prije Filipa i kako ih je Filip učinio civiliziranim ljudima, no sve je to izgledalo malo usporedno s onim što je on sam učinio za njih. Zaključio je riječima da ih neće zadržati, neka idu ako hoće, pa neka u domovini kažu da su ostavili svoga kralja da ga čuvaju pobijeđeni barbari.

Nakon govora se povukao u svoj šator i nikoga nije primio tri dana. Trećeg dana pozvao je najuglednije Perzijance i podijelio im je komande nad odredima i nekima od njih titulu „rođaka“, koja im je davala pravo da poljube kralja.<sup>59</sup> Ova gesta je duboko povrijedila sve vojnike koji su mu dugih deset godina vjerno služili. Očajni su dolazili pred kraljev šator, moleći Aleksandra da im oprost, objašnjavajući da ih boli što njih Makedonce ne zove rođacima. Aleksandar, iznimno potresen, rekao da će ih sve smatra rođacima i da će ih

---

<sup>58</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.216.

<sup>59</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str.156.

odsada tako i zvati. Nastalo je opće veselje i radost. 10 000 veterana se odlučilo na otkaz, isplaćena im je plaća ne samo za proteklo vrijeme već i za vrijeme koje će provesti na putu kući. Za vođu puta određen je Krater. Krater je imao zadatak da nakon povratka u Makedoniju, zauzme položaj Antipatra, koji je vladao svih ovih deset godina, a Antipatar je trebao doći u Aziju s 10 000 regruta.<sup>60</sup>

---

<sup>60</sup> Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, str.157.

## 7. SMRT ALEKSANDRA VELIKOG

Nakon otpuštanja vojnika u Opisu Aleksandar se već zanosio novim planovima. Pripremane su flote za otkrivanje Kaspijskog mora i za put oko Arapskog poluotoka. Aleksandar je time htio spoznati da li je Kaspijsko more povezano s Pontom ili Indijom, te je već bio odlučio da će vođa ekspedicije biti Heraklid.<sup>61</sup> No, ekspedicija nije provedena u djelo zbog smrti Aleksandra.

Jedna ekspedicija ogromnih razmjera imala je za cilj Kartagu i Heraklove stupove. Aleksandar se također spremao pokoriti Siciliju i Italiju. U jesen 324.pr. Kr. u Egbatani, Aleksandar je doživio težak udarac, najbolji i najintimniji njegov prijatelj Hefestion je preminuo.<sup>62</sup> Naredio je opću žalost u cijelom Carstvu do dana pogreba. Tijelo pokojnika je preneseno u Babilon, ali nije pokopan uz božanske počasti na Aleksandrovu odluku, jer su ga držali za heroja. Hefestionova smrt bila je najteži udarac koji je doživio Aleksandar. Kako bi utišao bol za izgubljenim prijateljem, krenuo je s Ptolomejem u zimu 324./323.pr. Kr. u pohod protiv ratobornog plemena Kosejaca, u oblast Luristana, koja se nalazila između Medije i Suzijane. Četrdeset dana ih je vodio po mrazu, po brdovitom i teškom terenu. To je bilo posljednje Aleksandrovo ratovanje.



**Prilog 7.** Prikaz smrti Aleksandra Velikog

U Babilon se vratio u proljeće 323. Usred velikih priprema za nove ekspedicije Aleksandar se iznenada razbolio i to nakon jednog pira. Nekoliko dana je bio pod

<sup>61</sup> Miličević-Bradač, Marina, STARA GRČKA, Grci na Crnome moru, str.462.

<sup>62</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.218.



groznicom, no nije odustajao od pripremanja vojske. Sedmog dana mu je ipak sasvim pozlilo, vratili su ga u palaču, a zbog jake groznice nije mogao čak ni govoriti. 14 dana je bolovao od groznice. Preminuo je 13. lipnja 323.pr.Kr., u 33.godini života. Aleksandar je najvjerojatnije preminuo od malarije, iako su odmah nakon smrti počele priče da je Aleksandar otrovan, no sve priče su neosnovane, mogu se uzeti samo kao legende o životu kralja Aleksandra.<sup>63</sup> Vijest o Aleksandrovoj smrti se vrlo brzo proširila čitavim Carstvom, te su odmah buknule svađe oko nasljedstva. Naposljetku je carstvo podijeljeno na četiri dijela: Makedonija i Mala Azija su bile pod Antigonidima, Egipat pod Ptolomejem, a Sirija do Hindukuša pod Seleukidima.<sup>64</sup>

---

<sup>63</sup> Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, str.222.

<sup>64</sup> Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, str.286.

## 8. ZAKLJUČAK

Aleksandar Veliki je bio izuzetan vođa i vojni genije, koji je punih 12 godina i 8 mjeseci bio kralj Makedonije. Poslije bitke kod Isa smatra se i kraljem Azije, a poslije pobjede kod Gaugamele i smrti perzijskog cara Darija i nasljednikom Ahemenida. On pripada među najveće osvajače svjetske povijesti, na što ukazuju i njegovi ratni pohodi koji su trajali cijelu njegovu vladavinu. Uzdižući se na položaj neograničenog vladara on je učinio sve da podigne blagostanje u Carstvu. Utjecaj koji je ostavio na svoje suvremenike i daljnja pokoljenja su iznimno velika i značajna. Također se može reći da su osvajanja Aleksandra Velikog od iznimne vrijednosti, jer je njima došlo do miješanja grčke i istočnjačke kulture što će zapravo dovesti do razvoja novog razdoblja - helenizma.

## 9. POPIS PRILOGA:

**Prilog1.:**<http://www.znanje.org/i/i27/07iv10/07iv1035/Slike/Aleksandar%20Makedonski%20%2819%29.jpg>

**Prilog2.:**[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles\\_Le\\_Brun,\\_Le\\_Passage\\_du\\_Granique,\\_1665.png?uselang=hr](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles_Le_Brun,_Le_Passage_du_Granique,_1665.png?uselang=hr)

**Prilog3.:** [http://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Battle\\_of\\_Issus.jpg](http://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Battle_of_Issus.jpg)

**Prilog4.:**[http://sh.wikipedia.org/wiki/Datoteka:A\\_naval\\_action\\_during\\_the\\_siege\\_of\\_Tyre\\_by\\_Andre\\_Castaigne\\_%281898-1899%29.jpg](http://sh.wikipedia.org/wiki/Datoteka:A_naval_action_during_the_siege_of_Tyre_by_Andre_Castaigne_%281898-1899%29.jpg)

**Prilog5.:**<http://www.hrvatski-vojniki.hr/hrvatski-vojniki/2712009/bpictres/falanga.jpg>

**Prilog6.:**[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/10/Le\\_Brun%2C\\_Alexander\\_and\\_Porus.jpg](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/10/Le_Brun%2C_Alexander_and_Porus.jpg)

**Prilog7.:**<http://www.znanje.org/i/i27/07iv10/07iv1035/Slike/Aleksandar%20Makedonski%20%2825%29.JPG>

## 10. LITERATURA:

1. Kurcije Rufus, Kvint, Povijest Aleksandra Velikog Makedonskog kralja, svezak I., Antibarbarus, Zagreb, 2002.
2. Nastasijević, Slavomir, Aleksandar Makedonski, Sloboda, Beograd, 1983.
3. Papazoglu, Fanula, Istorija helenizma-Epoha Aleksandra Velikog, Naučna knjiga, Beograd, 1972.
4. Miličević-Bradač, Marina, STARA GRČKA, Grci na Crnome moru, Školska knjiga, Zagreb, 2004.
5. Lamb, Harold, Aleksandar Veliki, Mladinska Knjiga, Zagreb, 1993.
6. Skupina autora, POVIJEST, svezak 2., Egipat i antička Grčka, Europapress d.o.o, Zagreb, 2007.
7. Vrettos, Theodore, ALEKSANDRIJA, Grad zapadne misli, Izvori, Zagreb, 2003.